

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 986

Archeologienota Kasteel d'Aertrycke (Zeeweg) te Torhout (West- Vlaanderen)

STIJN VAN LANCKER

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2023
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bv. ADEDE bv is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Gemotiveerd advies.....	- 4 -
2	Programma van maatregelen.....	- 7 -

1 Gemotiveerd advies

In het kader van de aanvraag tot een omgevingsvergunning voor de heraanleg van verharding in het kasteeldomein d' Aertrycke in Torhout, werd door ADEDE BVBA een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het plangebied ligt in een beekdal op de zachte oostelijke helling van het plateau van Wijnendale met een hoogte tussen 27 en 35 m TAW, op ca. 50 meter van de dichtstbijzijnde waterloop (Moubeek). De bodem binnen het projectgebied betreft type

De bodem binnen het grootste deel van het projectgebied betreft bodemtype 'OT'. Dit zijn sterk vergraven gronden. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in vergraven terreinen (OT) zijn daar een voorbeeld van.

Het bodemtype in het noordelijkste deel van het projectgebied is 'wShp'. Dit is een natte lemig zandbodem zonder profiel. Dit zijn hydromorfe natte bodems met stuwwater. De Ap is 20-30 cm dik en donker grijsbruinachtig. Tussen de bouwvoor en het kleilig (-zandig) substraat komt een lemig zandige laag voor met roestvlekken. De bodems zijn te nat in de winter en het voorjaar en gevoelig voor uitdroging in de zomer. De bodems geven wisselvallige opbrengsten, gevaar voor mislukkingen bij winterbezaaiingen wegens dichtslempen. Ze zijn matig geschikt voor weiland.

De CAI-locaties in de omgeving helpen om een verwachting te bepalen naar mogelijke archeologica op het plangebied. In de directe omgeving van het projectgebied werden weinig CAI-meldingen gedaan. Wel bevindt het project zich mogelijks ter hoogte van de locatie van de Slag bij Wijnendale, die tijdens de Spaanse successieoorlog werd uitgevonden.

In de ruimere omgeving werden vondsten gedaan uit verschillende perioden, van de steentijd (zo werden bijvoorbeeld op 200m van het projectgebied vuurstenen artefacten aangetroffen) tot

munitie uit de Eerste Wereldoorlog. Een opvallende aanwezigheid in de omgeving, is die van circulaire structuren aan het oppervlak, die mogelijks indicatoren zijn van grafheuvels.

Op basis van de cartografische bronnen beschikbaar vanaf de 18e eeuw kan vastgesteld worden dat het volledige gebied lang bos was. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw werd het projectgebied en zijn omgeving omgezet in parkgebied en werd het kasteel en andere gebouwen binnen het projectgebied gebouwd.

In de loop van de 20ste eeuw werden enkele aanpassingen gedaan aan het projectgebied zoals de aanleg van wandelpaden, vijvers en parkeerplaatsen.

Allereerst moet dus nagegaan worden of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein.

Wat artefacten vindplaatsen uit de steentijd betreft, wordt een algemene verwachting vooropgesteld.

Zowel de landschappelijke ligging op een helling, de informatie in de toelichting van de Quartairgeologische kaart als voorgaand booronderzoek in de nabije omgeving van het plangebied suggereren dat de beperkte Quartair deklaag mogelijk bestaat uit colluvium waardoor geen in situ jager-verzamelaars sites kunnen aangetroffen worden. Indien geen hellingsprocessen hebben plaatsgevonden, bevindt het mogelijke jager-verzamelaarsniveau zich aan de oppervlakte of in het ondiep Quartair pakket.¹

Op basis van de landschappelijke ligging van het projectgebied - op de oostelijke helling van het plateau van Wijnendale- wordt een algemene verwachting vooropgesteld voor sporensites uit de periodes vanaf het laat-neolithicum tot de late middeleeuwen. De aanwezigheid van (matig) natte gronden in het plangebied zijn echter ongunstige factoren voor bewoning.

Uit de historische kaarten blijkt dat het projectgebied tot in de tweede helft van de 19de eeuw bebost was. Pas aan het eind van de jaren 1860 werd het kasteelpark ontwikkeld en het kasteel gebouwd. Sindsdien werden er binnen het projectgebied weinig veranderingen doorgevoerd. Eventuele archaeologica die gelinkt zijn aan dit kasteel, zullen dus niet verder teruggaan dan 1860.

De kans op het aantreffen van archaeologica is echter afhankelijk van de mate waarin de bodem verstoord is. De bodem binnen het projectgebied is gekwalificeerd als 'vergraven gronden'. Door het rooien van het bos en de aanleg van het kasteelpark, zal het bodemarchief in de bovenste bodemlagen beschadigd zijn.

¹ Struyf, N., 2019, Vooronderzoek Torhout Provinciedomein d'Aertrycke, Torhout

Ook beslaat quasi het volledige projectgebied reeds verharde zones (wandelpaden, verharding rondom het kasteel, parkeerplaatsen, etc.) waarvan de aanleg het bodemarchief reeds extra zal verstoord hebben.

Ook bevinden zich rondom het kasteel verschillende nutsleidingen en -voorzieningen die het eventueel aanwezige bodemarchief reeds zwaar beschadigd zullen hebben. Zo is er bijvoorbeeld ten oosten van het kasteel een ondergrondse zone voor afvalcontainers, een septische put en nutsleidingen en werd recent nog de riolering naar het kasteel vernieuwd, wat een bodemingreep tot 2,80m diep inhield.²

Daarnaast bemoeilijken ook de vorm en de grootte van het projectgebied een vervolgonderzoek. Het grootste deel van het projectgebied beslaat wandelpaden die amper ca. 3 meter breed zijn en verspreid over het hele kasteelpark liggen (een zone van ca. 250 op 280 meter). Een onderzoek in zo een smal gebied verspreid binnen een grote zone zal ruimtelijke coherentie missen waardoor een vervolgonderzoek op deze locaties weinig kennispotentieel bezit.

Ook binnen de grotere zones, zoals rondom het kasteel en op de parking, zal de bodem allicht te zwaar verstoord zijn om nog veel kenniswinst te kunnen genereren.

Bovendien bestaan de geplande werken enkel uit het vernieuwen van bestaande verharding (parking, verharding rondom het kasteel, wandelpaden), het renoveren van bestaande verharding zoals bruggen, vernieuwen van leuningen en verlichting en het aanleggen van speelheuvelds. De bodemingrepen zullen niet dieper gaan dan ca. 40 cm, waardoor deze geen grote bedreiging vormen voor het bodemarchief, als dat nog intact zou zijn.

Samengevat zorgt 1) het ontbreken van een hoge verwachting naar archaeologica binnen het projectgebied, 2) de vorm van het grootste deel van het projectgebied, 3) de waarschijnlijke bodemverstoring en 4) de beperkte impact van de geplande werken ervoor dat een vervolgonderzoek geen grote mogelijkheid biedt tot het vergaren van kenniswinst.

Derhalve is ADEDE bv van mening dat het terrein archeologisch kan vrijgegeven worden om de geplande werken uit te voeren. Dit ontslaat de opdrachtgever evenwel niet van zijn meldingsplicht die geldt voor eventuele vondsten die tijdens de werken zouden opduiken.

² <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/12126>

2 Programma van maatregelen

Binnen het verslag van resultaten en bovenstaand gemotiveerd advies werd aangetoond dat het potentieel op waardevolle kenniswinst ontbreekt bij de uitvoer van verder archeologisch (voor)onderzoek. Volgens artikel “§5.2 van de Code van Goede Praktijk” is verder vooronderzoek dan ook niet aangewezen. Verdere maatregelen inzake archeologisch onderzoek worden dan ook – conform de Code van Goede Praktijk – niet voorgesteld.

Dit advies ontslaat de opdrachtgever, noch de aannemer van de geplande werken, niet van zijn verplichting om tijdens de bouwwerken rekening te houden met de wettelijke archeologische meldingsplecht. Eventuele toevalsvondsten dienen steeds gemeld te worden aan het agentschap Onroerend Erfgoed.